

Секція 8. Дошкільна педагогіка

Натальчук О. Р., студентка Навчально-наукового інституту педагогіки,

Сорочинська О.А., кандидат педагогічних наук,

Танська В.В., кандидат педагогічних наук

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ЕКОЛОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ В ФОРМУВАННІ УЯВЛЕНЬ ПРО ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ В ПРИРОДІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Екологічні проблеми в Україні та світі загалом потребують перегляду цілей та завдань екологічного виховання дітей дошкільного віку, які були актуальними у ХХ столітті. Мова йде про звичайне накопичення екологічних знань, яке нині має поступитися емоційно-ціннісному підходу у формуванні знань про природу. Це потрібно для того, щоб діти змалку розуміли не лише важливість та взаємопов'язаність усіх зв'язків у природі, а й відчували потребу у дбайливому ставленні до всіх живих істот. При цьому науковці погоджуються з тим, що вище окреслене завдання не просто вирішити в силу вікових та психологічних особливостей дітей дошкільного віку. Це означає, що далеко не всі форми і методи роботи з дошкільниками є доречними та ефективними.

Звичайно, що останнім часом окреслена тема стала широко обговорюваною на різних рівнях. Серед психологів проводиться безліч конференцій, симпозіумів із цієї теми. Різні аспекти проблеми екологічної освіти вивчала ціла плеяда науковців: А. Волкова, Н. Горопах, О. Захлебний, І.Зверев, Н. Кот, Н. Лисенко, Г. Пустовіт, Н. Пустовіт, Н. Яришева та ін.

Психолого-педагогічними засадами формування початкових екологічних уявлень дітей дошкільного віку були предметом вивчення Л. Виготського, В. Давидова, О. Запорожця, М. Поддякова, С. Рубінштейна та ін.

У ряді психологічних досліджень показана здатність дошкільника до засвоєння зв'язків і залежностей між об'єктами та явищами оточуючої

дійсності. Особливо відзначилися у цьому напрямку такі дослідники, як: Б. Ананьєв, Л. Венгер, П. Гальперін, Д. Ельконін, О. Запорожець, Г. Люблінська.

Проте питання раціонального застосування саме засобів екологічного тренінгу з метою формування у дошкільників уявлень про взаємозв'язки у природі є недостатньо вивченим.

Мета статті: визначити та проаналізувати особливості використання засобів екологічного тренінгу у формуванні в дітей дошкільного віку уявлень про взаємозв'язки у природі.

Виклад основного матеріалу. Екологічний тренінг посідає чинне місце серед форм екологічної освіти дошкільнят. Він надає можливості розв'язувати всі важливі завдання у гармонійній єдності, генерувати «екологічне чуття», задавати тон при формуванні екологічно раціональної поведінки [3]. Успішне оволодіння дітьми дошкільного віку вміннями виконувати завдання екотренінгу залежить від таких чинників: оптимального та раціонального керівництва з боку дорослого, правильно підібраної системи завдань, поступового ускладнення завдань, заради щоразу глибшого розуміння внутрішніх зв'язків та закономірностей світу природи.

Упровадження екологічного тренінгу доволі непростий процес, він відбувається у декілька етапів: підготовчий, спілкування з природою, узагальнюючий [1]. Зокрема, *підготовчий етап* екотренінгу має на меті вивчення флори і фауни вибраної для занять екосистеми чи її ділянки. Пріоритетними прийомами роботи на цьому етапі є розглядання ілюстрацій, атласів, виконання порівняльних спостережень за вибраними об'єктами екосистеми. *Другий етап* знаменує перехід від раціонального знання до емоційного сприймання живої природи, яке базується на попередньо отриманому знанні, тому є суттєво детальнішим у порівнянні з початковими спостереженнями. *Третій етап* передбачає використання ігрових вправ чи дидактичних ігор, мета яких – самостійне встановлення екологічних ланцюжків. Деяку частину змісту екотренінгу складають ігрові завдання, в яких

діти дошкільного віку вправляються в оцінці екологічного стану деякого екологічного комплексу чи середовища існування людини [3].

Ураховуючи актуальність формування в дітей дошкільного віку уявлень про взаємозв'язки у природі нами було проведено наукове дослідження. на базі закладу дошкільної освіти (ЗДО) №4 «Берегиня» м. Бердичева з вихованцями груп «Калинка», «Бджілка», «Ведмежата», а також з вихователями, помічниками вихователів та психологом. Вибірка складала 36 осіб дітей та 12 осіб кадрового складу ЗДО.

Констатувальний етап експерименту передбачав виявлення рівня знань дітей про взаємозв'язки у природі. З цією метою було виокремлено контрольну і експериментальну групи у кількості 18 дітей у кожній групі. З дітьми було проведено низку бесід, ігор, спостережень, які дозволили виявити рівні їх знань із досліджуваної проблеми. Результати дослідження представлено на *рис. 1, 2*. Отже, помітно, що рівень сформованості у дошкільників уявлень про взаємозв'язки у природі сягає здебільшого середнього та низького рівня. Причому, результати двох груп, як ЕГ, так і КГ майже однакові.

Формувальний етап експерименту передбачав впровадження в освітній процес експериментальної групи тренінгових заняття: «Дім для тваринок», «Всі тваринки важливі», «Рослинки – наші чарівники», «Тваринки і рослинки – великі друзі», та «Нова планета».

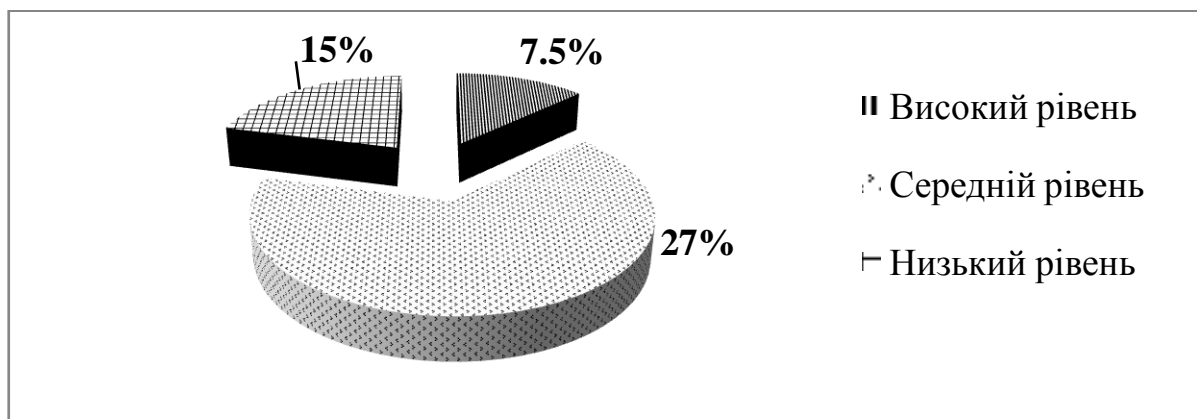

Рис. 1. Рівень сформованості у дітей дошкільного віку уявлень про взаємозв'язки у природі (констатувальний етап експерименту контрольна групи)

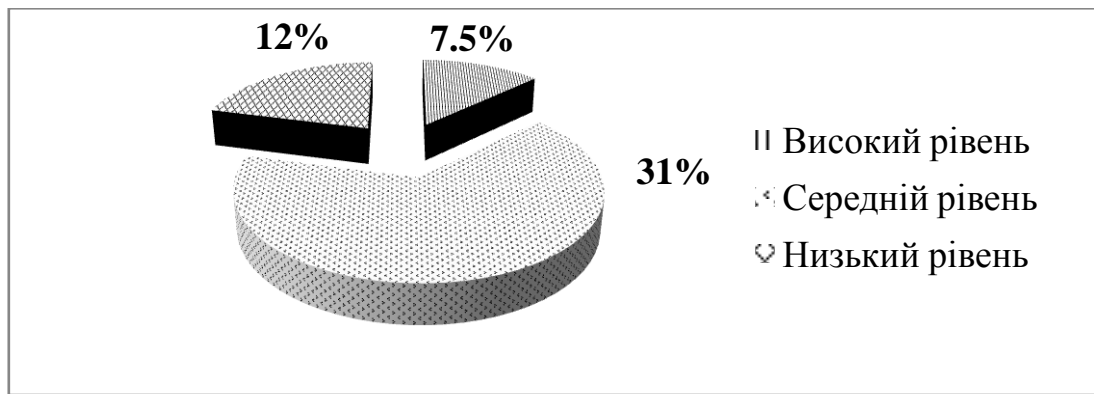

Рис. 2. Рівень сформованості у дітей дошкільного віку уявлень про взаємозв'язки у природі (констатувальний етап експерименту експериментальна група)

Екотренінги передбачали проведення ігрових вправ чи дидактичних ігор, мета яких – самостійне встановлення екологічних ланцюжків. Найлегшим видом взаємозв'язку в природі, доступним для усвідомлення дошкільниками, є харчові взаємозв'язки. Тому, на початку тренінгу діти складали харчові ланцюжки, а пізніше – і харчові піраміди. Окрім них дошкільники встановлювали й інші взаємозв'язки у природі («Хто де живе?», «Хто кому допомагає рости?» та ін.). Деяку частину змісту екотренінгу діти брали участь у ігрових завданнях, у яких дошкільники вправляються в оцінці екологічного стану деякого екологічного комплексу чи середовища існування людини (дидактичні ігри «Яка річка чистіша?», «Країна чистого повітря», ігрові вправи «Що зайве у лісі?», «Дорога до роботи» та ін.). Екотренінг дозволив засвоїти дітям навички екологічно правильної поведінки, методів охорони природи (вправи «Оціни вчинок», «Що буде коли ...?» тощо). Після впровадження екологічних тренінгів, на наступному етапі було проведене повторне дослідження, що передбачало перевірку ефективності нашої роботи. Її результати представлені на *рис. 3 та 4*. Таким чином, аналіз результатів формульовального етапу експерименту свідчить про зростання показників у ЕГ, де середній рівень зріс на 4%, високий – на 11,5% (порівняно із констатувальним етапом). У КГ на формульовальному етапі дослідження середній рівень зріс на 11,5%, проте високий рівень залишився незмінним. Суттєвим зрушенням стало те, що на контрольному етапі не виявлено показників низького рівня.

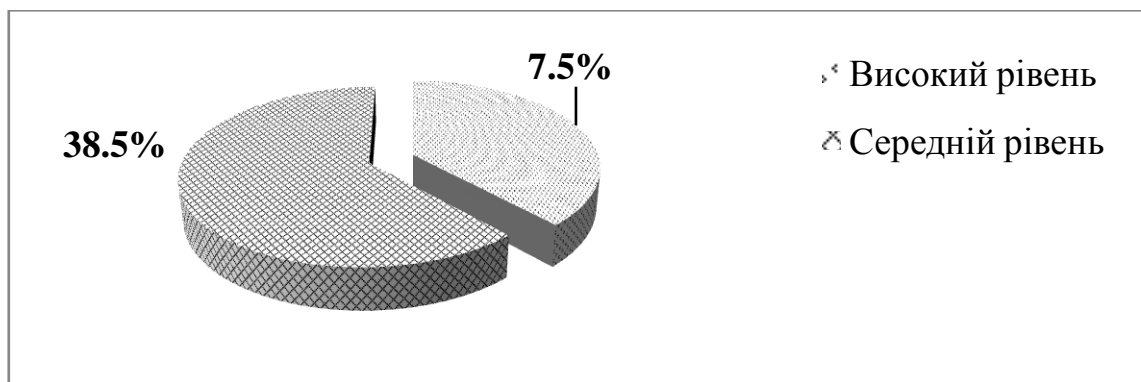

Рис. 3. Рівні сформованості у дошкільника уявлень про взаємозв'язки у природі на формувальному етапі експерименту (КГ).

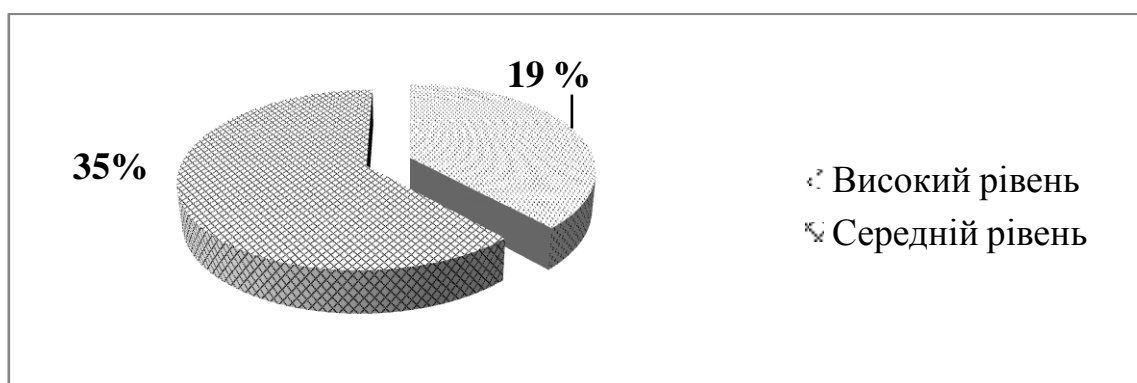

Рис. 4. Рівні сформованості у дошкільника уявлень про взаємозв'язки у природі на формувальному етапі експерименту (ЕГ).

Висновки. Як бачимо, показники ЕГ, де проводилася розроблена нами практична система роботи на формувальному етапі, стали свідченням ефективності використання екологічного тренінгу.

Література:

1. Горопах Н.М. Виховання екологічної культури дітей / Наталія Михайлівна Горопах. – Рівне: Волинські обереги, 2001. – 212 с.
2. Зебзеева В.А. Игровой тренинг как форма экологического образования детей дошкольного возраста // Современные проблемы науки и образования. – 2014. – № 5. – С. 15-20.
3. Танець Л.В. Формування у дітей передшкільного віку бажання берегти природне довкілля, запобігти негативному впливу людини на нього. Навчально-методичний посібник / Л.В.Танець. – Вінниця: КЗ «ДНЗ №16 ВМР», 2018. – 152 с.